

PO NAPADU NA SLOVENSKE VISOKOŠOLCE

O izprijenem katolicizmu v naših krajih

Slovenščina žali sv. Justa in njegovo mesto - Spoštovanje mednarodnih pogodb je „proti naravi“

Ko smo zadnjič natiskali, kaj je glasilo Ital. Kat. Akcije v Trstu Vita Nuova napisala o slovenskih visokošolcih, ki so bili sklenili postaviti lastno kandidatno listo za svoje stanovsko zastopništvo na tukajšnji univerzi, mnogi bralci niso mogli verjeti svojim očem.

List je slovenske fante ožigosal za branilce »žaltavega in skvarjenega nacionalizma« ter jih po vrhu označil pred vso javnostjo za tepce. Če bi nas nepristranski inozemec vprašal, kaj so pravzaprav ti Slovenci tako težkega zagrešili, bi morali odgovoriti: nič drugega, kot da so se hoteli poslužiti po zakonu jim zagotovljene pravice ter si izbrati svoje predstavnike. To je bilo vse. Pa je zadostovalo, da jih je poluradni italijanski cerkveni tednik surovo žalil in ozmerjal.

Marsikdo lahko poreče, da gre za grd, toda v jedru malopomemben pripetljaj, zavoljo katerega ne kaže se preveč vznemirjati. Gospodje pri glasilu Kat. Akcije so pač le izpričali svojo slabo vzgojo ter iznova dokazali bolešno narodno nestrpnost in sovražnost do Slovencev. Na to smo pa že navajeni.

STVAR IMA GLOBLJE OZADJE

Dogodek ima po našem prepričanju vendar neprimerno večjo važnost, kot se na prvi pogled zdi. Važen je zavoljo tega, ker ni osamljen, temveč je le droben člen v splošnem političnem sistemu, značilnem za razmere v teh delih italijanske republike. Odkriva nam zadoščno moralno ozračje, v katerem žive katoličani obeh narodnosti na Tržaškem in drugod ob meji.

To se je na vsakomur viden način izkazalo posebno ob zadnjem zasedanju mešana italijansko-jugoslovanskega odbora v Beogradu, ko so zastopniki obeh vlad imeli sklepati o tem, naj se po predpisih londonskega sporazuma uvede dvojezičnost v uradno in javno življenje tudi na Tržaško in ne le v Koprščino. Tedaj se je dvignil pravi vihar ogorčenja ravno tako med fašisti kot med tukajšnjimi italijanskimi katoličani!

Nekateri katoličani, in to vodilni, so bili v boju proti uvedbi slovenščine celo ostrejši nego misovci, predvsem pa. nevarnejši, ker spadajo k vladajoči stranki ter lahko zategadelj pogubno vplivajo na rimsko vladno in vsa oblastva. Njihova krivična protislovenska gonja nas je naravnost prisilila, da smo se vzdignili v obrambo enakopravnosti in enakovrednosti našega ljudstva, četudi smo vedeli, da pridemo s tem kot katoliki v spor s katoliki.

Prav nič nas ni brigalo, če nas ta ali oni zlohotež ali ozkoumnež, in morda celo Slo-

venec, obreče, da spet »napadamo krščanske organizacije«, ali nas osumi filokomunizma. Dolžnost naše vesti je bila, je in bo vselej, da se zavzemamo za resnico in pravico, pa naj bo to komu prav ali krivo.

Se to bi manjkalo, da bi se iz političnega koristoljublja in spretnjakarstva ali iz strahu pred ljudmi odrekli obrambi življenjskih koristi lastnega naroda. Za obstanek in človeško dostojanstvo slovenskega ljudstva se bomo do kraja borili.

KRŠČ. DEMOKRACIJA NI CERKEV

Priznati pa moramo, da javni spor iz italijanskimi katoličani za nas niso prijetna stvar. Posebno nevšečno nam je, kadar smo primorani odbijati napade, ki jih uperja na slovensko manjšino — cerkveno časopisje. Pri demokristjanskih politikih namreč lahko marsikaj prezremo, ker so bili vzgojeni v dobi fašizma, kateri je njihovo miselnost do jedra skvaril: oni se v ogromni večini ne bodo nikdar povzpeli do tega, da bi bili v narodnem pogledu s Slovenci pravični. V odnosu do našega ljudstva ne bodo nikdar postali katoličani. Pregloboko se je nacionalistično krivoverstvo zagrizlo v njihove duše.

Toda Kršč. demokracija na srečo ni Cerkev, temveč politična stranka kot vse druge. Zanj ne moremo in ne smemo porabiti istih meril kot za Cerkev, od katere lahko pričakujemo, da je do Slovencev brezpogojno pravična ter nas vzame, če je treba, v zaščito tudi pred Kršč. demokracijo. To smemo zahtevati zavoljo tega, ker smo Slo-

venci ravno tako člani Kristusove Cerkve kot Italijani, njim po katoliškem nauku in katoliški morali v vsakem oziru in povsod do pičice enakopravni. Če bi se cerkvena oblastva tega načela ne držala, bi se izneverila svojemu poslanstvu, ker bi izdala Kristusovo naročilo: »Pojdite in učite vse narode!«

»ENO JE CONA A, DRUGO CONA B«

Razumljivo je torej, kako globoko morajo biti slovenski katoličani teh krajev zmedeni, užaljeni in ogorčeni, če vidijo, kako se razni laški duhovniki uvrščajo kar javno med sovražnike narodne enakopravnosti Slovencev, namesto da bi branili naravne pravice naše manjšine, kakor zapoveduje nauk Cerkve.

V tem se je posebno odlikovalo uradno glasilo Kat. Akcije Vita Nuova, ko je šlo za dvojezičnost na Tržaškem. Da bi ne večali pohujšanja med slovenskimi verniki, smo mi najhujši izpad tega lista namenoma prezrli. Vse zaradi ljubega miru! Sedaj, ko je Vita Nuova slovenske visokošolce javno ozmerjala za »žaltave in skvarjene nacionaliste in tepce«, pa ne moremo več molčati.

Dne 14. februarja je škofu podrejena Vita Nuova objavila obširen članek o narodnih manjšinah tu - in onstran meje ter govorila v njem tudi o rabi slovenščine na Tržaškem. »Dvojezičnost«, piše list, »ima, če jo presojamo s stvarnim političnim očesom, popolnoma drugačno vrednost, ako se naša na cono B ali pa na cono A«.

Nova katoliška morala

Zakaj popolnoma drugačno veljavo? Najprej zato, razlaga Vita Nuova, ker je raba italijanščine v Koprščini »zaukazana po predpisih jugoslovanske ustave in celo po ideoloških naukih komunizma«. Razen tega je bila italijanščina v Istri že od nekdaj splošno znana in razširjena in sedaj gre le za to, da se ta navada nadaljuje.

Popolnoma drugačen položaj, piše list, pa je v Trstu. Dvojezičnost, kot bi se po jugoslovanskem tolmačenju londonske pogodbe morala pri nas uresničiti, bi bilo »dejanje zoper naravo«. Zelo težke in usodne besede. Kako utemeljuje časnik, da tukajšnjim Slovincem ne pritičejo iste pravice kot Italijanom onkraj meje? Na zelo enostaven način: »Trst je bil v svoji dolgi zgodovini vselej silno občutljiv glede svojega italijanstva« in zato bi dvojezičnost posiljevala in žalila »mesto sv. Justa in njegovi sami prirodi«. Lastna korist Slovincem narekuje, da se ne

upirajo izločitvi svojega jezika iz javnega življenja Trsta.

Med vrsticami daje Vita Nuova razumeti, da smo Slovenci tu nekaki tujci, ki bi morali biti hvaležni, da jih Italijani v svoji sredi širokosrčno trpe in prenašajo. In če jim že kot omikan ter strpen narod dovolje, da tu žive, naj Slovenci vsaj spoštujejo sv. Justa in njegove tržaške Italijane! Tako si drzne pisati glasilo Kat. Akcije o katoliškem ljudstvu, ki prebiva na Tržaškem že 1500 let, se pravi, še preden so Italijani nastopili kot poseben narod na pozornici zgodovine.

POZIV NA TRŽAŠKEGA ŠKOFA

Kaj naj si naši in zlasti inozemski katoličani mislijo, ko čitajo take nemoralne izjave? Uresničenje dvojezičnosti, se pravi spoštovanje veljavno podpisane mednarodne pogodbe proglašajo glasilo Kat. Akcije za ne-

(Nadaljevanje na 3. strani)

NOVICE Z VSEGA SVETA

Jugoslavija protestira na Dunaju

V torek se je v Celovcu zbralo okoli 800 zastopnikov slovenske manjšine iz južne Koroške, da pred vsem svetom najodločneje protestira proti načinu, kako namerala avstrijska vlada izpolniti obveznosti, ki jih je v mirovni pogodbi prevzela do Slovencev.

Parlamentu je predložila dva zakonska osnutka: prvi se tiče manjšinskih šol, drugi rabe slovenščine na sodnijah. Oba naj bi se prav na hitrem izglasovala, in sicer še preden se Avstrija obrne zastran Južne Tirolske s svojimi pritožbami na mednarodno javnost. Osnutka sta sestavljena prebrisanost in zvičajno, da bi inozemstvo dobilo vtis, kako pravična je Avstrija z manjšinami.

To se vidi posebno pri šolstvu. Po zakonskem načrtu naj bi bile na manjšinskem ozemlju dovoljene troje vrste šol: slovenske, dvojezične in nemške, na katerih se pa sme poučevati kot **neobvezni predmet z raven še slovenščina**. Staršem je dano na izbiro, da določijo svojim otrokom tako šolo, kakor sami hočejo. Ko nepoučeni inozemci to berejo, si mislijo, da večje svobode ne more zahtevati nobena manjšina.

Velika goljufija

V resnici je pa Avstrija s tem zakonskim predlogom snedla besedo, ki je dala velesilam, pogazila mirovno pogodbo ter grobo prevarila slovensko manjšino in Jugoslavijo.

Ko so se ob polomu hitlerizma avstrijski Nemci zbal, da zgube slovenski del Koroške, so začeli mozgati, kako bi Slovence ohranili pod svojo oblastjo. Zavedali so se, da to lahko dosežejo samo, ako v deželi prenehajo z raznarodovanjem Slovencev ter jim zagotove jezikovno enakopravnost. Takoj so se že l. 1945 sestale **vse njihove stranke ter sklenile soglasno nov šolski zakon**, po katerem se je na manjšinskem ozemlju vpeljal za vse otroke obvezen pouk v obeh deželnih jezikih. S tem zakonom so pohiteli k zaveznikom, dokazujejo jim, kako so ga sestavili po vzorcu napredne Švice in kako je z njim zadovoljna tudi slovenska manjšina. S tem da je učenje **v obeh jezikih obvezno**, je Slovincem za vselej zagotovljeno šolanje v materinščini. Raznarodovanja je konec, v deželi je nastopilo mirno sožitje med sosedi.

V Londonu, Moskvi in Washingtonu so Gruberjevim zagotovilo verjeli in to je bil eden vzrokov, da je vsa Koroška ostala v Avstriji. V mirovni pogodbi so še dodali, da se mora dvojezičnost raztegniti iz šol še v javno življenje, to je v urade in krajevne napise.

Osnutka naj se umakneta

Z novim šolskim zakonskim osnutkom namerava torej Avstrija opehariti vse: manjšino, velesile in vse podpisnike mirovne pogodbe, med njimi tudi Jugoslavijo. Besedilo osnutka je na zunaj sicer nedolžno, ker daje staršem svobodo izbire, a ta svoboda je, kot dokazujejo dejstva, le prazna in varljiva beseda in nič drugega. Saj se javnost še dobro spominja, kako je ves avstrijski državni ustroj od orožnikov do carinikov, skupno s hitlerjanci, veleposestniki in podjetniki še pred meseci brezobzirno priti-

skal na starše, naj izbršejo otroke iz dvojezičnih šol. Kdor se je upiral, so ga proglašali za sovražnika države, mu grozili z odpuščanjem iz službe in celo z izgonom iz domačije! Tako se je dejansko izvajala Wedenigova šolska odredba iz septembra preteklega leta.

Razumljivo je zategadelj, da se je jugoslovanski veleposlanik na Dunaju Joža Zemljak javil v ponedeljek pri kanclerju Raabu, podkanclerju Pittermannu, zunanjemu ministru Figlu in ministru prosvete Drimmlu ter od njih v imenu Jugoslavije zahteval, naj brez odlašanja umaknejo šolski zakonski predlog, ki je vsebinsko enak Wedenigovi odredbi. Ravno tako je terjgal od njih, da prekličejo osnutek o dvojezičnosti na sodnijah, češ da pomeni tudi ta kršitev mirovne pogodbe.

»Drugi državni jezik«

V pogodbi je bilo namreč določeno, da postane slovenščina na manjšinskem ozemlju Koroške drugi državni jezik, kar naj bi veljalo tudi na sodnijah.

Po novem zakonskem načrtu naj bi pa bili Slovenci prisiljeni prevesti vsako listino v nemščino, s sodnikom bi smeli govoriti samo preko tolmača, razsodbe bi se morale razglasiti v nemščini in dovoljeno bi bilo le, jim dodati pismeno besedilo v slovenščini. Kje na božjem svetu ravnajo tako z **uradnim jezikom**? To je le nekaj možni in ne uradni jezik. Avstrijska vlada se s svojim zakonskim osnutkom norčuje iz mirovne pogodbe in vodi za nos Slovence in inozemske države.

Poleg tega naj bi se ta lažna enakopravnost slovenščine uvedla samo v treh sodnih okrajih južne Koroške in ne v osmih, kjer prebiva naša manjšina. Tudi to je očitna goljufija.

In taki državniki si drznejo govoriti v isti sapi pred vsem svetom o svoji manjšini na Južnem Tirolskem!

S kakšno moralno pravico lahko zahtevajo od Italije, naj spoštuje nemško manjšino, če oni sami manjšine v Avstriji na tako nepošten in grd način zapostavljajo in preganjajo!

KOT JUŽNI TIROLCI

Odposlanstvo koroških Slovencev, ki sta ga vodila dr. Joško Tischler in dr. Franci Zwitter, je včeraj stopilo v stik z zastopniki avstrijskega parlamenta, da bi jih prepričalo, naj spremene besedilo zakonskih osnutkov o manjšinskem šolstvu in dvojezičnosti na sodnijah.

Vsi slovenski predlogi so bili odbiti in tako je poslednji poskus mirne poravnave propadel. Kaj naj manjšina sedaj stori? Na sestanku, ki sta ga takoj zatem imela dr. Zwitter in dr. Tischler z inozemskimi časnikarji na Dunaju, sta izjavila, da bodo Slovenci prisiljeni se poslužiti istih sredstev kot Južni Tirolci, se pravi, da se mislijo obrniti na podpisnike mirovne pogodbe, med katere spada Jugoslavija. Ravno tako kot je šlo južnotirolsko odposlanstvo na Dunaj, pojde torej slovensko v Beograd.

Jasno je, da matična država našim koro-

škim bratom ne bo mogla odbiti pomoči ter bo primorana jih pred mednarodno politično javnostjo braniti. In kako bi mogla Avstrija Jugoslaviji to zameriti? Pravica je za vse enaka. Posledica pa bo na žalost ta, da se bodo dosedanji dobri odnosi med Avstrijo in Jugoslavijo temeljito skvarili. Tolčka je slepota dunajskih nemških nacionalistov. Zelo se varajo, če menijo, da bodo s tem koristili svoji državi in nemški manjšini v Italiji. Kako naj uspešno branijo Južne Tirolce ljudje, ki imajo sami toliko masla na glavi?

NASER IN MOSKVA

Med Naserjevo Združeno arabsko republiko in Kasemovim Irakom so nastala, kot vemo, zelo globoka nasprotja. Kremelj, ki si je hotel zagotoviti vpliv v obeh arabskih deželah, se dolgo ni maral vmešavati v spor, čeprav je Naser imel v Damasku kar pet zaporednih govorov, v katerih je brezobzirno napadal iraške komuniste in Kasema.

Sedaj se je pa Hruščev postavil očitno na stran Iraka, kateremu je dovolil gospodarsko pomoč v vrednosti 85 milijard lir po zelo nizki, dva in pol — odstotni obrestni meri. Ob podpisu pogodbe je pred dnevi prvič tudi javno napadel Naserja, dolžeč ga imperializma. O njegovih protikomunistični politiki je prerokoval, da bo doživela »neizbežen polom«.

Naser pa Hruščevu ni ostal dolžan odgovora. Združena arabska republika, je naglasil, hoče biti neodvisna ter odklanja ravno tako zapadni kot rdeči imperializem. Včeraj so bile vrh tega v glavnih mestih Egipta, tako na priliko v Aleksandriji in Port Saidu, velike ulične demonstracije proti Kasemu in svetovnemu komunizmu. Ti dogodki dokazujejo, da Naser ni odvisen od Kremlja, kot so mnogi sumili, temveč da vodi samostojno politiko tako zvane aktivne nevtralnosti kot Indija, Jugoslavija in druge azijsko-afriške dežele.

FANFANIJEV PADEC

O Fanfaniju je vladalo v državi mnenje, da je popoln gospodar v svoji stranki. Njegova izredna organizatorična sposobnost mu je namreč omogočila, da je spravil pod svojo oblast vse ključne položaje v Kršč. demokraciji. Večino je imel ravno tako v pokrajinskih odborih kot v osrednjem vodstvu.

Tajništvo je sicer prostovoljno odložil, toda njegovi prijatelji so bili trdno prepričani, da bo demokrščanski glavni odbor, ki je v začetku tedna zasedal cele noči v Rimu, njegov odstop odbil ter ga prosil, naj prevzame spet vodstvo stranke.

Tedaj pa je prišlo nadnje veliko razočaranje: od 112 članov je izreklo Fanfaniju zaupnico samo 37. Njegovi lastni pristaši, ki so prej tvorili zanesljivo večino v odboru, so se razcepili in ga pustili na cedilu. Namesto Fanfanija je bil izvoljen za glavne-ga tajnika poslanec Moro, doma iz južne Italije. To pomeni obenem zmago Segnijeve vlade, s katero so prišli do vpliva desničarji in z njimi na žalost — fašisti in drugi nacionalistični skrajneži.

Posledice so se pokazale takoj v zaostri-tvi odnosov s sosedno Avstrijo. Bati se je, da bi se mogle razmere tudi pri nas poslabšati, in sicer v škodo Slovencev. Kršč. demokracija se nahaja v težki krizi, ker je razcepljena v preveč struj. Bivši načelnik vlade Zoli, ki se je potegoval odkrito za Fanfanijev povratek, je izjavil, da je opažati v stranki »usodno težnjo k anarhiji«.

O izprijenem katolicizmu v naših krajih

(Nadaljevanje s 1. strani)

kaj **protinaravnega!** Na glavo postavljena katoliška načela.

Edini razlog, ki ga Vita Nuova navaja, je ta, da je italijanščina bila v Trstu in Koprščini skozi stoletja splošno vpeljana, se pravi Slovincem vsiljena. Nič drugega ni torej treba, ko da Jugoslovani enako ravnajo z italijansko manjšino v Istri, pa bo v teku let postala dvojezičnost tudi v Koprščini **nekaj protinaravnega in zatorej protikrščanskega.**

Mi pa nismo takega mišljenja. Po našem imajo ravno tako tukajšnji Slovenci kot istrski Italijani pravico, da se doma in v vsem javnem življenju neovirano poslužujejo svojega materinega jezika, pa naj bodo politič-

ne razmere take ali drugačne. To je njihova naravna pravica, katere jim nihče ne sme odvzeti.

Če Vita Nuova razglasa drugačna načela, bi jo moral tržaški škof poklicati na odgovornost. List se namreč prodaja na vhodih vseh cerkva, priporoča se s prižnic, tako da se take pokvarjene ideje širijo s pomočjo duhovnikov med verno ljudstvo. Od škofa pričakujemo, da bo proti temu neznosnemu stanju nekaj učinkovitega ukrenil, zakaj, kar se danes dogaja, neti le sovraštvo med katoličani obeh narodnosti ter izpodkopuje mirno sožitje med sosednima državama.

Stvar je tako važna, da bi se zanjo morala zanimati tudi najvišja cerkvena oblast v Rimu.

Obraznava v Florenci

Sodna razprava proti Beneškim Slovincem se bliža koncu. Državni tožilec Meucci je imel silno dolg govor, v katerem je razlagal, zakaj morajo biti nekateri bivši partizani kaznovani. Ne zato, ker so zgrabili za orožje, da bi se bojevali zoper Nemce in z njimi združene fašiste, je rekel, kajti tako dejanje **ni bilo kaznivo.** Saj sta jih na obojestrani odpor pozivala sama vlada maršala Badoglio in Narodno-osvobodilni odbor za Severno Italijo (CLNAI).

Iz tega sledi, da so bila nekazniva tudi vsa dejanja, povezana z njihovim vojnim nastopom v Beneški Sloveniji, kot so bile razne zaplembe, »tatvine«, obsodbe vojnih ogleduhov in tako dalje, o katerih je govorila videmska obtožnica.

Po mnenju državnega tožilca je treba prijeti samo tiste partizane, ki so se vedeli in hoteli zavzemati za to, da se Beneška Slovenija priključi Jugoslaviji, kajti tako ravnanje je bilo uperjeno proti celovitosti in nedotakljivosti države in pomeni po 241. členu kazenskega zakonika veleizdaja.

Predlagane kazni

Zato je predlagal, naj porotniki prisodijo dr. Marijanu Zdravljicu 24 let ječe, od katerih mu je 22 odpuščenih; isto naj bi veljalo za Joška Ošnjaka. Balutto Dominik, Podreka Ivan in Zanutto Avgust naj bi dobili vsak po 22 let zavora, od katerih jim je 20 brisanih. Vsak obsojenec bi moral torej po misli državnega tožilca presedeti v ječi po 2 leti. Deset nadaljnjih partizanov naj bi bilo obsojenih na 20 let zavora, a kazni jim je že odpuščena.

Vso petnajstorico je tožilec štél med »veleizdajalce«.

Za trojico drugih partizanov je tožilec predlagal manjše kazni, ki so jim pa tudi vse brisane. Vsi ostali obtoženci, se pravi 35 oseb, bi morali biti po tožilčevem predlogu oproščeni. Vsega naj bi torej šlo v ječo 5 oseb, vsaka po 2 leti.

Meucci ne priznava mirovne pogodbe

Po 16. členu mirovne pogodbe bi pa sploh noben partizan ne smel biti obsojen in niti ne postavljen pred sodišče, ker je v pogodbi rečeno, da Italija **ne sme nikogar sodno zasledovati ali »vznemirjati«**, ker se je priključil vrstam zaveznikov ter se bojeval za njihove vojne cilje.

Državni tožilec Meucci je pa drugega mnenja: po njegovem je tako omejevanje

državne vrhovnosti za Italijo **»nesprejemljivo«**.

K temu je treba pripomniti, da je bilo za Italijo ob izgubljeni vojni marsikaj nesprejemljivo: nesprejemljiva zguba Julijske krajine in vseh kolonij, nesprejemljivo plačanje vojne odškodnine in tako dalje. In vendar je Italija vse te stvari sprejela in podpisala, ker je pač bila premagana dežela. Kako bo mogla veljavnost 16. člena pogodbe zanikati in odbiti, ako pride zadeva pred mednarodno razsodišče?

V Florenci so začeli zdaj govoriti branitelji. Prvi je nastopil videmski odvetnik Loris Fortuna, jutri začnejo govoriti ostali. Ves svet napeto pričakuje, kakšno razsodbo bo izreklo porotno sodišče.

VIDEMSKA ŠKOFIJA IN KANALSKI SLOVENC

Zadnja številka glasila Beneških Slovincov Matajur poroča, da je znani furlanski avtonomistični časopis Patrie dal Friul dne 6. februarja pisal, kako je videmska nadškofijska kurija izdala vsem duhovnikom v Kanalski dolini navodila, naj ne uporabljajo več slovenskega jezika pri poučevanju verouka v šolah. In ta gorostasni in za vso katoliško Cerkev sramotilni ukaz naj bi škofija izdala zaradi tega, ker so se tamkajšnje učiteljice baje protivile, da bi župnik hodil v šolo učiti otroke katekizem v materinem jeziku. Pritožile so se tudi na višja šolska oblastva. Duhovniki naj bi se bili ustrašili, videmska kurija, kakor piše Patrie dal Friul, pa je v svoji nacionalistični strasti prepovedala pouk katekizma v slovensščini in se tako vrnila v odnosih do narodne manjšine k »sistemom duceja«.

V možnost tega protikrščanskega ukrepa videmskega nadškofa skoraj ne moremo verjeti.

Zato danes vest po Matajurju le zabeležimo. Šele ko jo temeljito preučimo in preverimo, bomo do vprašanja zavzeli dokončno stališče.

ČESTITAMO

Mlada pesnica in pisateljica Neva Rudolf, hči prof. Ivana Rudolfa, odgovornega urednika Demokracije, se je poročila 25. februarja v Beogradu z ing. Borisom Gaberščkom. Čestitamo!

Krog mladih tržaških literatov bo nedvomno pogrešal mlado pesnico, ki se je odločila zamenjati naše mesto za Beograd, vendar upamo, da jo tudi v novem okolju in na novi življenjski poti muze ne bodo zapustile.

ELEKTRIFIKACIJA JUGOSLAVIJE

Zaradi vse naglejšega razvoja industrije bodo začeli v Jugoslaviji to poletje graditi tri velike nove električne centrale. Eno v Bajini Bašti na Drini, ki bo letno dajala 1 milijardo 300 milijonov kilovatnih ur, drugo enako pri Senju v Dalmaciji, tretjo, manjšo, pa v Makedoniji.

RAZMESTITEV BEGUNCEV

Mednarodna komisija za begunce je sklenila, da bo v prihodnjih dveh letih dala izprazniti vsa taborišča, kjer še zmerom živi nad 40.000 oseb. Obenem bo poskrbela tudi ostalim političnim beguncem stalno bivališče in po možnosti službo. Okoli 50.000 jih bodo sprejele Združene države, druge, to je še 140.000, bodo pa razmestili v zapadni Evropi.

GOSPODARSKO SODELOVANJE

Kako postaja gospodarsko sodelovanje med Italijo in Jugoslavijo čedalje živahnejše in pomembnejše, se vidi že po tem, da se je jugoslovanski uvoz železnih litin v Italijo v primerjavi z letom 1957 povečal lani za 600 odstotkov, se pravi po šestoril.

Po svetu

ANGLIJA — V eni londonskih bolnišnic, kjer preučujejo, kako vpliva hrana na oči, so ugotovili, da hrana z večjo količino beljakovin zmanjšuje oziroma preprečuje kratkovidnost. Glavno zdravilo proti tej bolezni naj bi bilo mleko.

AVSTRALIJA — Da bi dokazali, da maturna ni tako huda reč, kot se zdi, je devet vseučiliških profesorjev iz Sydneya sklenilo položiti zrelostni izpit skupno z 20 dijaki. Od dijakov jih je izpit izdelalo 19, medtem ko so vsi profesorji padli.

ŠVEDSKA — V Stockholmu so ustanovili štiri tako imenovane »klinike za odvajanje od kajenja«. Od 1500 kadilcev, kolikor se jih je doslej zdravilo, jih je 1200 povsem opustilo kajenje, ostali pa pokade tri četrt manj cigaret kot prej. Zdravljenje traja deset dni.

POLJSKA — Številna javna poslopja v Varšavi so dobesedno preplavili ščurki. Zaradi tega so oblastva morala palačo kulture, narodno knjižnico ter več drugih ustanov za dalj časa zapreti.

ŠVICA — V Ženevi so pred kratkim po pomoti povezali sode, polne piva, z vodovodom nekega stanovanjskega naselja. Iz pip teh hiš je namesto vode dve uri teklo pivo. Ko so odkrili napako, je bila večina stanovalcev že izredno »dobre volje«.

ITALIJA — Čebele v okolici letališča pri Pisi množično poginjajo. To je prejkone posledica trušča, ki ga povzročajo letala na reakcijski pogon.

KANADA — V Montrealu je pred kratkim izbruhnil požar, ki je uničil veliko palačo. Med gašenjem sta pa dva gasilca — zmrznila! Ko sta bila v tretjem nadstropju, se je namreč sesula streha in se nista mogla več rešiti. Da bi ju oteli smrti v plamenih, so ju tovariši začeli s ceste polivati z vodnimi curki, ki so se zaradi mraza spremenili v led ter gasilce spravili ob življenje.

IZ NABREŽINE

Pevsko društvo Avgust Tance v Nabrežini prredi v nedeljo, 22. marca, ob 16. uri **»PRESERNOVO PROSLAVO«** v društvenih prostorih na trgu pri cerkvi.

Tržaškega

TRŽAŠKI OBCINSKI SVET

Na torkovi seji tržaškega mestnega sveta so svetovalci dolgo razpravljali o resoluciji, ki sta jo predložila zdravnik dr. Pincherle in dr. Weiss. Ta sta zahtevala, naj svet prouči položaj vseh tržaških bolnišnic ter poskrbi, da se sestavi načrt za njihovo popolno preureditev. Poudarila sta, da je treba razpravljati zlasti o kliniki za dojenčke, ki jo baje nameravajo ukiniti.

Svet je soglasno sklenil, naj ta vprašanja prouči komisija zdravnikov, ki so obenem občinski svetovalci. Mestni svet pa bo o njihovih zaključkih razpravljal na prihodnjem zasedanju.

V začetku seje je odbornik Geppi med drugim sporočil, da bo občina ojačila javno razsvetljavo v Bazovici, kjer bo tudi uredila kanalizacijo, ter na Kontovelu, kjer bo popravila stopnišče proti cerkvi.

POKRAJINSKI SVET

Na ponedeljkovi seji tržaškega pokrajinskega sveta je predsednik prof. Gregoretti spregovoril nekaj besed o samoupravnih deželi Furlaniji-Juljski krajini. Najprej je izjavil, da pokrajinski svet ni o tem vprašanju v ničemer spremenil svojega stališča ter da je že 16. februarja sporočil novi vladi, naj poskrbi, da se avtonomna dežela čimprej ustanovi. Pripomnil je nadalje, da danes ni nobenih tehtnih dokazov, iz katerih bi se lahko sklepalo, da namerava Segnija vlada ustanovitev nove dežele odložiti.

Komunistični svetovalec Juraga se ni zadovoljil z izjavami predsednika Gregorettija in ostro grajal ministrskega predsednika Segnija, ker v programskem govoru pred parlamentom ni niti z besedico omenil ne avtonomne dežele ne splošnega gospodarskega položaja v Trstu.

Zatem je svet sprejel več sklepov upravnega značaja ter vzel na znanje, da je bil sestavljen osnutek pravilnika, ki na novo urejuje položaj pokrajinskih uslužbencev.

REPNIČ

Z avtom jugoslovanskega Rdečega križa so v ponedeljek pripeljali v tržaško bolnišnico 21-letnega domačina Josipa Puriča. Mladiča so hudo pobitega po obrazu našli na cesti med Sežano in Fernetiči. Povedal je, da se je na motorju vračal proti domu, a se je iznenada prekucnil in padel na cestni tlak. Zdraviti se bo moral približno dva tedna.

MILJE

Kot smo še pred kratkim poročali, je vodstvo miljske ladjedelnice Felszegy zaradi pomanjkanja naročil sklenilo odpustiti z dela 280 uslužbencev, čemur se pa odločno upirajo sindikalne organizacije. O tem vprašanju so v torek na skupni seji razpravljali zastopniki delavcev in podjetja, a niso dosegli sporazuma. Delavski predstavniki sicer priznavajo, da ladjedelnica nima dovolj naročil, a poudarjajo, da bi vodstvo podjetja moralo v pričakovanju novih naročil začasno zmanjšati tedenski delovni urnik, ne pa enostavno odpustiti z dela tolikšno število uslužbencev. Med temi je 47

vajencev, ki bodo prisiljeni prekiniti učenje, ne da bi ga mogli dovršiti v kakem drugem podjetju.

Ker so delodajalci vztrajali pri svojem stališču, so delavski zastopniki pozvali Urad za delo, naj skliče nov sestanek, na katerem naj bi obe stranki vprašanje ponovno preučili.

BAZOVICA

Pred kratkim so se v Lipici sestali predstavniki jusarjev iz Bazovice in Gropade ter zastopniki sežanske občine, da se porazgovore o bazovskih in gropajskih jusarskih zemljiščih, ki se od leta 1947 nahajajo v Jugoslaviji.

Na sestanku so pregledali seznam jusarskih upravičencev ter se načelno sporazumeli, da se v njem ohranijo vsi dosedanjji člani. Razgovor je bil potreben, kajti v Jugoslaviji je izšel zakon, ki določa, da se smejo pridelki jusarskih zemljišč porazdeliti samo med prebivalce, ki zemljo obdelujejo, se pravi med kmete. Pri nas pa je precej družin, ki se zaradi pičlih dohodkov od kmetijstva morajo posvetiti tudi drugim poklicem in bi po omenjenem zakonu zgubili pravico do pridelkov jusarskih zemljišč. Sklep, ki so ga sprejeli na sestanku v Lipici, morajo sedaj potrditi še višja jugoslovanska oblastva.

BORST

Prosvetno društvo Valentin Vodnik iz Doline je v nedeljo priredilo v tukajšnji dvorani odlično uspel koncert, pri katerem so sodelovali moški pevski zbor, tamburaški zbor ter Veseli dolinski trio z duetom Daro in Dario.

Koncerta se je udeležilo lepo število občinstva, ki je vse nastopajoče nagradilo z burnim ploskanjem. Vaščani želimo, da bi nas dolinski pevci v kratkem spet obiskali. Prirediteljem, pevcem ter igralcem se toplo zahvaljujemo, da so nam pripravili zares prijeten kulturni večer.

CEROVLJE

Pred kratkim je bila na javni dražbi v Trstu oddana gradnja novega šolskega poslopja v Cerovljah. Solo bodo sezidali v borovem gozdiču ob vhodu v vas. Tu sta danes dve edini hiši v Cerovljah, ki zaradi precejšnje oddaljenosti od ostalih poslopij nimata vodovodne napeljave. Z gradnjo šole pa bosta tudi ti družini dobili zdravo pitno vodo.

Nova stavba stane 10 milijonov, katere je občina dobila od države.

SLOVENSKO NARODNO GLEDALIŠČE V TRSTU
V soboto, 21. marca, ob 21. uri v Avditoriju v Trstu
KRSTNA PREDSTAVA

Sremac - Kosar

POP ČIRA IN POP ŠPIRA
veseloigra v treh dejanjih

Režiser Ljudevit Crnobori, kot gost • Scenograf Darjo Sokolić • Prevedel Lojze Stanković • Pleše in pesmi naštudiral Stane Starešinič

V nedeljo, 22. marca, ob 16. uri v Avditoriju v Trstu
Josip Tavčar

PEKEL JE VENDAR PEKEL
fantazija v dveh dejanjih

Virgilu Ščeku v spomin

V takem ozračju so se pri nas pripravljale volitve v rimsko poslansko zbornico, ki so bile razpisane za 15. majnika 1921. V znaku bližajočih se volitev je potekel v Divači 4. aprila tudi občni zbor Političnega društva Edinost, v katerem so se bile združile, kot sem že omenil, avgusta 1919 vse slovenske in hrvatske politične stranke na Goriškem, Tržaškem in v Istri. V enotno organizacijo so se bile strnile vse struje razen komunistov, ki so pa bili v takratnih časih pri nas še zelo šibki in niso imeli velikega vpliva na ljudstvo.

Glavni nositelj politične volje slovensko-hrvatske narodne manjšine pod Italijo je bilo tedaj Politično društvo Edinost z glavnim sedežem v Trstu in s posebnima odboroma za Goriško ter Notranjsko in za Istro. Občni zbor društva v Divači se je zavoljo naraščajočega pritiska in nasilja, ki so ga fašisti izvajali vsepovsod na Slovence in Hrvatce, opravil ob veliki udeležbi in v znamenju

31.

Dr. E. BESEDNJAK

popolne sloge. Naši ljudje so si bili v svesti, da bodo težko preizkušnjo, kar so volitve pomenile za naš narod, mogli uspešno prebiti, samo če nastopajo z združenimi močmi.

V NOVEM VODSTVU

Zato je bilo tudi vodstvo skupne politične organizacije določeno soglasno. Lista je bila sprejeta z vzklikom, se pravi brez posebnih volitev.

Za predsednika je bil izbran poznejši državnozbornski poslanec in dolgoletni predsednik Kongresov evropskih narodnih manjšin dr. Josip Wilfan. Njegov namestnik je postal dr. Edvard Slavik, ki je imel veliko besedo tudi pri tiskarni in dnevniku Edinosti. Tržaško je v odboru zastopal med drugimi openski dekan Andrej Zink. Goriško in Notranjsko so predstavljali v vodstvu poleg drugih kasnejši poslanec dr. Karel Podgornik, znani javni delavec župnik Josip Abram in mladi dr. Josip Bitežnik, ki je kmalu postal gibalna sila stranke na Goriškem. Ker je bil izbran za tajnika, je ležalo na njegovih ramenih glavno breme organizacije volitev v tem najvažnejšem in odločilnem okrožju Juljske krajine, od katerega je bilo v bistvu odvisno zastopništvo naše manjšine v parlamentu.

V odboru je bil izbran kot predstavnik Hrvatov tudi duhovnik Božo Milanović, ki je pozneje igral znatno vlogo v življenju Istre in prebiva danes v Pazinu. Z njim in dr. Bitežnikom je stopilo v vodstvo narodne manjšine novo pokolenje. Virgil Šček in jaz sicer nisva bila izvoljena v odbor, a sva skupno s številnimi prijatelji Bitežnika in Milanovića z vso močjo podpirala. Bili smo kot ena sama složna družina.

DVE PEREČI VPRAŠANJI

Razen tega, da se je v Divači politično vodstvo pomladilo, je občni zbor v toliko zanimiv, da nam je nudil natančen vpogled v položaj slovensko-hrvatske manjšine. V tajniškem poročilu beremo, da se je politična organizacija od avgusta 1919 dalje mučila v glavnem z dvema perečima vprašanji.

Najprej šolstvo! Ko je italijanska vojska novembra 1918 vkorakala v naše kraje, so oblastva ukinita ali poitalijančila v Istri nad polovico hrvatskih in slovenskih osnovnih šol. Na goriškem in tržaškem podeželju si-

(Nadaljevanje na 5. strani)

== Dopisi iz Goriške ==

GORIŠKI OBČINSKI SVET

Na zadnji seji goriškega mestnega sveta, ki je bila prejšnji petek, je župan Bernardis najprej obvestil tovariše o finančnih vladnih odlokih, ki se tičejo gradnje otroškega vrtca v Stražicah, ljudskih šol v ulicah Cappella, Trieste in Rotta ter telovadnice v ulici Cappuccini.

Župan je nato poročal, da je državni svet odredil, naj se začasno ukine sklep, da se izterjevanje trošarine poveri ustanovi INIGIC.

Državni svet je namreč sklenil še natančneje proučiti priziv, ki ga je proti odločitvi mestnega sveta vložilo podjetje Bozzini-Gionchetti. Župan je še sporočil, da je vlada odredila izplačilo 30 milijonov za oskrbo z vodo.

Nato se je pričela dolgotrajna razprava o predlogu komunista Battella in socialista Pizzula, da je treba demokratično izvoliti vse organe znanega Konzorcija za izboljšanje krminsko-gradiškanskega polja. Župan je odgovoril, da ta predlog ni pameten in umesten, češ da je sedanja komisarska uprava v krizi in da so se zato ustavila tudi vsa izboljševalna dela. Če bi sedanjo upravo zamenjali z novo, bi krizo samo povečali. Zato je dodal, da je pametneje, če se nova uprava izvoli, ko se bodo današnje težave odstranile.

Svetovalca Attems in komunist Battello sta pri tem poudarila, da, če že ni mogoče takoj uvesti redne uprave, naj se vpeljejo vsaj redna posvetovanja s člani konzorcija, da bodo tako trajno obveščeni o resničnem stanju organizacije. Na županovo stran se je koj postavil dr. Sfiligoj, ki je med drugim predlagal, naj se župan pooblasti, da še temeljiteje preuči vzroke današnje krize. Enake misli je razvijal tudi načelnik demokristjanov Calderini. Predstavnik socialnih demokratov Zucalli pa je zagovarjal Battellov predlog.

Končno je mestni svet z veliko večino odobril županov predlog, da se v petek sestanejo na županstvu načelniki vseh političnih skupin ter vprašanje temeljito prouče. Proti predlogu sta glasovala le Battello in Pizzul, medtem ko so se trije saragatovci glasovanja vzdržali.

POKRAJINSKI SVET

Na zadnji seji, ki je bila v soboto, je goriški pokrajinski svet z večino glasov odobril dolgo resolucijo o novi avtonomni deželi, ki jo je predložil načelnik demokristjanov Cocianni. Resolucija vsebuje 11 točk. Za nekatere so glasovali vsi svetovalci, pri nekaterih točkah so se komunistična svetovalca ter socialni demokrat Sdrigotti glasovanja vzdržali, pri drugih pa glasovali proti.

Slovenska svetovalca Černe in dr. Macuzzi pa sta glasovala le za tisti del resolucije, ki za novo deželo zahteva obširno zakonodajno avtonomijo ter poziva Segnijevo vlado, naj osvoji tudi tisto točko programa Fanfanijeve vlade, kjer se ta obvezuje, da bo čimprej ustanovila novo deželo Furlanijo-Julijsko-krajino. Pri ostalih zahtevah resolucije sta se pa glasovanja vzdržala. S

tem sta v imenu slovenske narodne manjšine protestirala, da ni Cociannijeva resolucija niti z besedico omenila jamstev za pravice naše manjšine.

Pred glasovanjem je svetovalec Miladin Černe še enkrat pozval italijanske svetovalce, naj se v resoluciji vendar enkrat jasno izrazijo za točno opredelitev narodnomanjšinskih pravic v statutu nove dežele. Pri tem so pa kot grob molčali vsi svetovalci italijanske večine in manjšine in med njimi tudi komunist Bergomas. Po glasovanju je Černe ugotovil, da pravice naše manjšine obstajajo in da jih ne bodo spravili s sveta, če jih hočejo s svojim molkom zatajiti.

IZ PEVME

Člani pevskega Slov. kat. prosvetnega društva se iskreno zahvaljujemo dr. Stojanu Brajši, ki nam je v soboto odlično predaval o krščanstvu in narodnosti. Iz njegovih izvajani smo udeleženci jasno spoznali dolžnosti, ki nam jih naša vera nalaga do svoje narodnosti.

V četrtek prejšnjega tedna sta se v naši farni cerkvi poročila Gvido Qualizza iz Trebilja v Beneški Sloveniji in Komavli Marija z Oslavja. Mladoporočencema želimo, da bi jima vse življenje sijalo lepo sonce kakor na dan poroke.

IZ DOBERDOBA

Odbornik za kmetijstvo Grigolon je na zadnji seji pokrajinskega sveta poročal o izidu natečaja za izboljšanje hlevov in dvorišč na malih posestvih, ki ga je za leto 1957-58 razpisala pokrajina. Natečaja se je udeležilo veliko kmetovalcev tudi z našega Krasa.

Vseh nagrad je bilo za 2 milijona 800 tisoč; prva nagrada je znašala 100 tisoč lir, dve sta bili po 80 tisoč, 4 po 60 tisoč, 10 po 50 tisoč, 15 po 40 tisoč, 20 po 30 tisoč in 30 po 20 tisoč lir.

Prvo nagrado v znesku 100 tisoč je dobil naš domačin Aldo Lakovič, drugi nagradi po 80 tisoč pa sta odnesla brata Marangon iz Koprive in Ivan Kurtin iz Krmina. Vseh nagrajencev je bilo 48.

SNG ZOPET V GORICI

V nedeljo so igralci SNG iz Trsta uprizorili v Gorici zelo zahtevno dramo po najboljšem romanu Dostojevskega Zločin in kazen. To pot je bila prosvetna dvorana na korzu Verdi mnogo premajhna, kajti vsi sedeži in stojišča so bili razprodani, mnogi ljudje pa niso sploh mogli kupiti listkov ter prisostvovati predstavi.

Obilno občinstvo je z največjo napetostjo, duševnim naporom in poglobljeno tiho sledilo pretresljivim prizorom na odru in odlične igralce nagradilo s hvaležnim in navdušenim ploskanjem. Goričanom je s to dramo SNG ustreglo prav v taki in morda še večji meri kot pred kratkim s Pepelko.

IZ ŠTEVERJANA

Pri Sv. Katarini se je v nedeljo zaključil gospodinjski tečaj, ki ga je vodila prosvetna delavka Vilma Bregant iz Podgore. Obiskovalo ga je 12 mladih žena in deklet.

Virgilu Ščeku v spomin

(Nadaljevanje s 4. strani)

cer učilnic niso zapirali, pač pa je v mestu Trstu samem čakalo okrog 2000 otrok zaman na otvoritev slovenskih šol pri Sv. Jakobu in na Acquedottu. Šele po dveletnih naporih je vlada dovolila, da so smeli Slovenci obnoviti zasebno osemrazrednico pri Sv. Jakobu.

Od 10 srednjih šol, ki so jih Hrvati in Slovenci imeli pod Avstrijo, je bila ostala le realka v oddaljenem rudniškem mestu Idriji. Pozneje je bilo dovoljeno v Tolminu še slovensko učiteljišče. V Trstu samem, kjer so Slovenci imeli l. 1919 svoje srednje šole, so bile te ob prihodu Italije takoj prepovedane.

Dijake, ki so hoteli započete nauke končati, so profesorji skrivaj poučevali po zasebnih stanovanjih. Toda oblastva so za to zvedela in policija je učence in učno osebje zasledovala in klicala na odgovor. Zasebni pouk se je navzlic temu nadaljeval, le da je bilo treba v ta namen štirikrat do petkrat menjati stanovanja, preden so dijaki mogli završiti prisilno prekinjeni študij.

Take stvari se niso godile pod fašizmom, temveč v liberalni in demokratični Italiji.

POVRATEK INTERNIRANCEV

Drugo vprašanje, katero je v teh letih prizadevalo mnogo skrbi političnemu vodstvu, so bili interniranci. Ko je laška vojska ob zlomu Avstrije zasedla Julijsko krajino, so se takoj našli ljudje, ki so hoteli ovajati oblastvom razne Slovence in Hrvate, posebno izobražence, češ da so sovražniki države in nevarni za javni red. Posledica je bila, da so stotine naših ljudi čez noč bili aretirani ter odpeljani v razna taborišča na Sicilijo, Sardinijo in drugam.

Med njimi so bili odvetniki, kot n. pr. dr. Karel Podgornik, uradniki in učitelji in številni duhovniki. Starejši ljudje so v taboriščih oboleli in nekateri tudi umrli. Ker internirancem ni bilo mogoče dokazati nobenih kaznivih dejanj, je bilo njihovo prisilno bivanje v taboriščih brez osnove v zakonu. Zato je politično vodstvo zahtevalo od vlade, naj zaprte čimprej spusti na svobodo.

Toda stvar ni bila tako lahko izvedljiva. V taborišče ni bilo težko priti, precej težko pa se iz njega vrniti. Tako opisuje tajniško poročilo zelo značilno zgodbo interniranega župnika iz Pomjana v Istri. Župljani, katerim je bilo zelo mučno živeti brez duhovnika, so zbrali po vseh družinah podpise v korist svojega dušnega pastirja ter šli v velikem odposlanstvu na generalni civilni komisariat v Trst.

Ker so dokazali, da župnik ni ničesar zakrivil in je vseskozi pošten človek, jim je bilo obljubljeno, da se kmalu vrne domov. Ko so minuli tedni, a župnika od nikoder ni bilo, so Pomjanci spet zbirali podpise od hiše do hiše ter šli z novim odposlanstvom v Trst. Tako so odposlanstva, v katerih je bilo včasih 12 mož, poromala na generalni komisariat nič manj ko šestkrat. Koliko truda in stroškov, preden so Pomjanci predvsem s pomočjo škofa Bartolomasijski prišli končno spet do svojega dušnega pastirja!

Ko je aprila 1921 zasedal občni zbor Političnega društva Edinosti v Divači, je bilo vprašanje internirancev hvala Bogu že rešeno. Kar jih je ostalo živih, so bili vsi doma. Škode jim ni seveda nihče poravnal.

(Nadaljevanje)

Beneška Slovenija - Kanalska dolina

IZ SV. PETRA SLOVENOV

Zadnja razbremenilna priča, ki je bila zaslišana pred florentinskim porotnim sodiščem v sredo, 25. februarja, je bil tedanji politični komisar vseh italijanskih partizanskih enot v Furlaniji Lizzero - Andrea.

Na predsednikovo vprašanje, če je bil Briško-beneški odred enota IX. korpusa jugoslovanske osvobodilne vojske, je Lizzero odgovoril: »Seveda je bil. BBO so sestavljale razne enote, ki so se borile v Beneški Sloveniji in Brdih. Tu so se enote borile proti okupatorju že več časa pred 8. septembrom 1943«. Lizzero je pravilno poudaril, da se je borba Slovencev in Hrvatov pod fašizmom, ki jih je nacionalno kruto zatiral, zaostrija že takoj po letu 1922. Naravno je bilo, da je krutost fašizma podžigala v njih težnjo po združitvi z njihovo matično domovino. Položaj v Beneški Sloveniji pa je bil po njegovem drugačen, ker je bila priključena Italiji že leta 1866. Ugotovil je, da je uživala naša dežela pod beneško republiko široko politično, upravno ter sodno avtonomijo. Kljub priznanemu italijanskemu čustvovanju Beneških Slovencev je raznarodovalna fašistična politika tudi pri nas škodovala italijanskim domovinskim koristim.

Predsednik je nato Lizzero vprašal, ali je kdaj slišal, da so se osopovci ločili od garibaldincev, ker so Jugoslovani baje hoteli priključiti Nadiško dolino Jugoslaviji. Kaj ve o beneški četi? Ali je kdaj slišal, da je Briško-beneški odred preganjal ostale italijanske partizane, ki so se sicer hoteli boriti proti okupatorju, a ne za Jugoslavijo?

Lizzero je odgovoril takole: »Že leta 1942 se je začela osvobodilna borba Slovencev v Beneški Sloveniji. Italijanski antifašisti smo

čutili hudo krivico, ki jo je fašizem zagrešil nad Slovenci. Po 8. septembru, in sicer 15. oktobra 1943, je nemški okupator priključil italijansko in slovensko ozemlje k tretjemu 'rajhu'. Tedaj smo začeli organizirati italijansko partizansko gibanje. Fašistični general Esposito je odredil mobilizacijo v fašistično vojsko. Zlogasni Rainer je to mobilizacijo prepovedal in zaukazal mobilizacijo v nemško Wehrmacht, oddelke SS in v znano organizacijo Todt. Zaradi tega so poveljstva slovenskih in garibaldinskih borbenih odredov izdala ukaz, naj se uničijo ali zasežejo sezname prebivalstva na županstvih, da bi se s tem preprečila od Rainerja zaukazana mobilizacija v nemško vojsko«.

Na vprašanje predsednika, ali je kaj slišal o pritožbah CLN, da bi BBO hotel priključiti Beneško Slovenijo Jugoslaviji, je Lizzero podal za pravno osvetlitev nespametnega procesa zelo pomembno izjavo: »Saj sploh ne gre za Briško-beneški odred. Pač pa je Jugoslavija na od Nemcev razglašeno priključitev vsega slovenskega in italijanskega ozemlja k tretjemu rajhu odgovorila s priključitvijo vsega slovenskega ozemlja Julijske krajine, Istre in Beneške Slovenije k Jugoslaviji. Ta ukrep je bil torej proti Nemčiji in ne proti Italiji.

Na vprašanje odvetnika Battocletija, ali je prišlo do hudih borb na področju Beneške Slovenije, je Lizzero takole odgovoril: »Tam so bile hude borbe proti okupatorju že pred 8. septembrom 1943; n. pr. na Matjurju med slovenskimi partizani in italijansko monarhistično vojsko. Po 8. septembru smo imeli nemško ofenzivo pri Gorici; 16. septembra 1943 so bile hude borbe slovenskih in italijanskih partizanov pri Tarčetu v Nadiški dolini in pozneje borbe v zvezi z nemško ofenzivo pri Fojdi.

Nato je Lizzero govoril še o pogajanjih med garibaldinci in IX. korpusom slovenske osvobodilne vojske. On sam in še nekateri drugi so se pogajali z Leskovškom in Beblerjem ter sklenili sporazum, ki se je obojestransko spoštoval.

In temu sporazumu se moramo zahvaliti, da je Italiji uspelo ohraniti zase Beneško Slovenijo, je Lizzero zaključil svoje pomembno pričevanje.

OVCJA VES

Po drugi svetovni vojni so si zavezniška vojaška oblastva uredila v Zajzeri strelišče. Vojaki so se zlasti v poletnem času vežbali s tanki in v uporabljanju topov. Po odhodu zveznikov so strelišče prevzela italijanska oblastva. Toda kamor stopi vojaška peta, naredi zlasti kmetu veliko škodo. Izredno velika je tudi v državnem gozdu, kjer imamo mi služnostne pravice. Po sodbi strokovnjakov bo moralo preteči 50 ali 60 let, preden se ta škoda popravi. Poleti nismo nadalje mogli goniti živine na pašo v planine, obenem so nas vojaki zaradi stalnih vaj silno ovirali pri kmečkem delu na polju.

Zavolio vojaških vežb je bil hudo oškodovan tudi tujski promet. Bil je čas, ko so bili nekateri naši prebivalci tako obupani, da so se že hoteli za stalno izseliti. Začasno so si poiskali dela in zaslužka v Franciji in Švici.

V zadnjem času se pa čedalje pogosteje sliši, da bodo oblastva strelišče premestila drugam. Izkazalo se je torej, da vendar ni bil zaman ves naš trud, kako doseči od oblastev, da ukinejo strelišče v Zajzeri. V ta namen je svoj čas odpotovalo v Rim posebno odposlanstvo.

Upamo, da bodo naši prebivalci v kratkem svobodneje zadihali in se gospodarsko spet opomogli zlasti s pomočjo višarske vzpenjače, ki je bila zgrajena nedaleč od naše vasi.

74

V SONCU in senci

(Usoda Habsburženov)

R. B.

»Se nič ne kesate?« je sodnik vprašal Lucheni.

»Nasprotno, vsak dan bi bil pripravljen tako dejanje ponoviti!« je odgovoril.

Ko mu predsednik pove, da morda njegova mati joče nad sinovo usodo, se le zdrzne. Mati! Kje živi? Predsednik mu pojasni, da so jo našli in da živi v predmestju San Francisca v Ameriki. Tedaj si obtoženec za trenutek zakrije obraz. Toda le za hip, kajti ko dvigne glas državni pravdnik Navazza, zravna ponosno glavo, ko da kljubuje obtožitelju. »Lucheni, veliko je vaše samoljubje! Res, veliko dejanje se vam zdi prebosti z bodalom srce šestdesetletne ženske! Slabič in bojazljivec ste, ker ni težko napasti žensko za hrbtom in brez obrambe«.

Besede so morilca, ki je dal samo na svoje junaštvo, zadele huje kot nož!

Ni več poslušal zagovornika, ki je z ganljivimi besedami oirsal, kako bi sama Eli-

zabeta, če bi mogla, prosila usmiljenja za lastnega morilca. Usmiljenje! Pri tej besedi se je zakrohotal, kot da mu je branitelj vrgel psokov v obraz. Ne usmiljenja, smrti hoče! Dosludna ječa, se glasi pravdorek. Ko prebere predsednik sodnega dvora obsodbo, zavpije Lucheni po dvorani: »Žive-la anarhija, smrt aristokraciji!«

Večerno jesensko sonce je zahajalo za švicarskimi Alpami, ko je bilo končano zornet eno tragično dejanje v zgodbah avstrijske cesarske hiše.

Usoda je tekla svojo pot dalje. Lucheni je dve leti mirno in vdano preživel v samotni celici. Kmalu so se pa začeli pojavljati na njem napadi besnosti. Ko je v februarju 1900 prejel škatlo sardin, si je skušal prerezati s pokrovom žile. Zopet teko leta neizmerno počasi. Pet let, deset let. Zaradi nekega prestopka je Lucheni obsojen v samotno celico in ni več pripuščena delo. Po cele ure tuli v samotni ječi kot

obseden. Črne sence mu plešejo po zidu. Oktober je, prav tisti mesec, ko so ga pred dvanajstimi leti obsodili. Divji bes in kes mučita moža. Obhodnica ga ob šestih zvečer še sliši vpiti in kako buta z glavo ob gluho steno. Pri zadnjem obhodu ob deseti zvečer stopi straža v celico.

Lucheni visi mrtev, obešen na hlačnem nasu na rešetki pri oknu. V zadnjih trenutkih je še vpil za usmiljenje. Usmilila se ga je smrt, smrt kot njegove žrtve Elizabete.

Vrata groba se odpro

Morilčeva usoda je bila že davno odločena, ko so cesarico pripravljali v tujini na zadnjo pot. V ženevskem hotelu so njeno truplo balzamirali in preoblekli v črno svileno obleko.

Rdečkaste orhideje so se lesketale kot kaplje krvi ob vznožju mrtvaške postelje. Na mizi so ležale razpostavljene drobnarije, ki jih je Elizabeta vedno nosila pri sebi. Zlata verižica s poročnim prstanom, ki ga ni nikoli nosila na roki, ampak obešenega okoli vratu. Majhna ura z vrezanim imenom »Ahilleus«; zapestnica z mrtvaško glavo, s soncem in z roko, ki ima stegnjen kazalec. Poleg še dva medaljona, eden s šopom las umorienega Rudolfa, drugi s papirčkom, na katerem je bil napisan enaindvajseti psalm.

(Dalje)

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

U čem je značilnost

tako imenovane krščanske književnosti

Kdo je krščanski, oziroma katoliški pisatelj? Po čem ga je možno označiti za takega? Kaj je sploh krščanska literatura in v čem se razlikuje od ne-krščanske, ali bolje rečeno, od tiste, ki si lasti naziva krščanska?

To so vprašanja, na katera ni lahko odgovoriti. Pisatelji in slovstveni zgodovinarji ter kritiki so si že od nekdaj zelo navzkriž v svojih opredelitvah in pojmovanjih krščanske literature. Dogaja se, da kakega pisatelja kritika označi za krščanskega, on sam pa odklanja ta pridevnik, ker se mu zdi, da ga ne zasluži, ali pa da mu z njim pripisujejo težnje, ki jih nima. Drugi se sam proglašajo za krščanskega oziroma katoliškega pisatelja, pa mu spet kritika odreja to lastnost. Poleg tega je imel izraz »krščanska književnost« v različnih dobah tudi različni pomen. Dejstvo je, da pojmi o tem še danes niso razčiščeni in v vseh svobodnih evropskih književnostih se vnamejo od časa do časa nove polemike o bistvu in značaju krščanske literature, zlasti v zvezi z velikimi modernimi krščanskimi ali, natančneje rečeno, katoliškimi pisatelji, kot so Léon Bloy, François Mauriac, Georges Bernanos, Julien Green, Graham Greene in drugi. Zanimivo je, da celo v katoliških deželah zelo različno sodijo o tem, kaj zasluži v slovstvu naziv krščansko in kaj ne. V Italiji na primer kritiki in pisatelji le redko in neradi uporabljajo pridevnik krščanski in katoliški za kakega pisatelja, medtem ko so ponekod drugod s tako oznako bolj radodarni. Tako je n. pr. v slovenski književnosti zadostovalo, da je kak pisatelj pripadal katoliškemu političnemu taboru, pa je veljal za katoliškega pisatelja.

Na vprašanja o bistvu in značaju krščanske literature je skušal dati jasne odgovore nemški književnik Otto Mann, ki je nedavno objavil skupno s Hermannom Friedmannom pri založbi Wolfganga Rotheja v Heidelbergu obsežno knjigo esejev z naslovom »Christliche Dichter der Gegenwart«, to je: »Sodobni krščanski pesniki«. V svojih esejih osvetljuje Otto Mann, ki predava književnost na vseučilišču v Heidelbergu, vprašanje krščanskega slovstva tudi z zgodovinske strani. Pri takem strnjem pregledu, pri katerem upošteva vse pomembne krščanske pisatelje in vse važnejše struje krščanske miselnosti in umetnosti v velikih evropskih slovstvih preteklih dob, pride do nekaterih prav zanimivih ugotovitev, ki mu potem služijo tudi pri razčlenjevanju sodobne krščanske literature.

IZ ODORA PROTI RACIONALIZMU

V Franciji in Angliji so se pojavili začetki zavestne krščanske književnosti šele proti koncu 16. stoletja, pravi Otto Mann. Takrat so nastajali v teh dveh deželah prvi razcepji v dotodanjem pojmovanju sveta in življenja, v pojmovanju, ki ga je navdihovala in oblikovala srednjeveška Cerkev. Pojavijo se prvi pomembni racionalistični in tako imenovani prosvetliljski pisatelji, kot n. pr. Montaigne, Bacon in Hobbes. Krščanska književnost pa se je izrazila kot odpor na ta racionalizem in na prosvetljenstvo. Določeno vlogo pri tem je igral tudi verski razkol, ki ga je povzročil protestantizem, vendar pa ni ravno bistveno vplival na pojave racionalizma in krščanske reakcije v književnosti, čemur je dokaz dejstvo, da se je oboje začelo pojavljati v Franciji in Angliji nekako istočasno, čeprav se je Anglija odtrgala od rimske Cerkve in njenega kulturnega kroga, medtem ko ga ni Francija nikoli zapustila.

Otto Mann potem na kratko odpravi mišljenje, da je krščanski pisatelj pač tisti, ki veruje v krščanske dogme. Po njegovem zasluži naziv krščanskega pisatelja ali pesnika le tisti književnik, ki izpolnjuje glavni pogoj krščanske literature, namreč da je orodje božjega razodetja. »Danes mnogi mislijo, da je glavna pisateljeva dolžnost in naloga v tem, da čim bolj neposredno doživlja ter odkriva človeško in sploh življenjsko stvarnost in jo tolmači drugim«, piše Otto Mann. »Toda to mišljenje je čisto moderno in problematično. Porojeno je iz sekularizirane kulture, to je iz omike, ki se je iztrgala božjim in cerkvenim vplivom ter se osamosvojila. Odrkla se je verskemu razodetju in pričakuje razodetje od pisatelja. Pisatelj naj bi postal tisto, kar označujejo z besedo spoznavalec, namreč, da bi vi-

del stvarnim do dna, spregledal vso človeško naravo in posređoval to zadnjo resničnost tudi drugim. Toda prav to povzroča krizo, v kateri sta se danes znašla pesnik in pisatelj. Morala bi nuditi, česar ne moreta in kar ni njuna naloga«.

O NAMENU ČLOVESKEGA ŽIVLJENJA

Po mnenju Ottona Manna bi moral krščanski pisatelj razodevati v svojem pisanju vzroke in name- ne človeškega življenja v luči vere. Samo tak pesnik in pisatelj zasluži naziv krščanski. To pa je tako stroga zahteva, da se zdi večini kritikov neizpolnjiva. Za te kritike, kot n. pr. Franca Schonauerja, predstavljajo značilen tip modernega krščanskega pisatelja Léon Bloy, Paul Claudel, Charles Péguy, Georges Bernanos in drugi, ki so se vzdignili v književnosti proti ateizmu in duhovnemu pomeščevanju ter zahtevajo od človeka, da gre vase in živi z mislijo na Boga in njegove zakone, ne da bi si pri tem sami lastili vlogo tistih, ki prinašajo božje razodetje. Krščansko slovstvo je po pojmovanju teh kritikov vedno tako imenovana »angažirana« literatura. Pod tem izrazom je mišljena književ-

KROZEK SLOVENSkih IZOBRAZENCEV V TRSTU, vabi na sestanek, ki bo v petek, 20. marca, ob 20.30 v Trstu, ul. Commerciale 5/I. Na sporedu je predavanje:

»NASE DOLŽNOSTI DO SLOVENSTVA«

KROZEK SLOVENSkih IZOBRAZENCEV V TRSTU vabi na celodnevni izlet, ki ga priredi z avtobusom na Belo nedeljo na SLAVNIK in v PORTOROZ. Prijavi se lahko najkasneje do Velike noči v Trstu, ul. Commerciale 5/I. (tel. 28-770), kjer boš vsak delavnik ob 9.30 do 12.30 dobil vsa potrebna pojasnila.

nost, ki se ne omejuje na to, da neprizadeto in samo umetniško podoživlja in prikazuje svet, ampak ki hoče tudi vplivati na svet in ga napraviti boljšega. Od ljudi zahteva, da se spreobrnejo, to je, da se spremenijo na boljše. Poseben tip katoliškega in sploh krščanskega pisatelja predstavlja prav konvertit, to je človek, ki je nenadno prišel do spoznanja, da je Bog, in uravnava svoje življenje v skladu s tem spoznanjem, pri tem pa poln gorečnosti posređuje to svoje spoznanje tudi drugim. Taka pisatelja sta na primer Bloy in Claudel. Njuno — zlasti še Bloyevo — hrepenenje po svetosti se razodeva v polemični obliki in v tem je hkrati veličina in šibkost njegovega pisanja. Claudel je mirnejši, manj napadalen.

V primeri s tema dvema se zdi Francis Jammes mnogo manj prepričljiv v svoji naivni religioznosti, kot piše Bruno Berger, pisec enega izmed esejev v omenjeni zbirki. Francis Jammes je tip katoliškega pisatelja, ki nikoli ni zapustil mirnega področja svoje otroške vere. V njegovem pisanju ni tiste ga temnega, vizionarnega, skoro grozečega tona, kot ga je najti v delih Léona Bloya in tudi pri Claudelu.

BLOY IN JAMMES — DVE SKRAJNOSTI

Bloy in Francis Jammes predstavljata dve skrajnosti moderne katoliške in krščanske književnosti. Vmes pa je obsežna in zanimiva lestev pisateljev. Otto Mann je zajel v svojih esejih o moderni krščanski književnosti obdobje od sredine preteklega stoletja do današnjega časa, torej do Kierkegaarda do Grahama Greena. V svojem pregledu upošteva, kot že rečeno, samo glavne zahodnoevropske literature: francosko, angleško in nemško. Težji zadnji da v primeru s pomenom krščanskih pisateljev v Franciji in Angliji nekoliko preveč poudarka, kar pravijo tudi nemški kritiki; toda to je razumljivo in odpu- stljivo, ker je pač knjiga namenjena najprej nemškemu kulturnemu krogu. V druga slovstva, kot n. pr. v dansko, norveško in špansko, posega le po posamezne primere. In v tem je morda glavna šibkost njegovega pregleda, ker bi bil moral pritegniti k sistematičnemu primerjanju in vrednotenju

vsaj še italijansko, špansko in rusko književnost. Brez Tolstoja in Dostojevskega je namreč težko govoriti o moderni evropski krščanski književnosti, prav tako pa tudi brez nekaterih španskih in ita- lijanskih pesnikov in pisateljev.

Glavnim krščanskim pisateljem omenjenih treh literatur, to je: nemške, francoske in angleške, so posvečeni v knjigi Ottona Manna in Hermannu posebni krajši eseji, ki so jih napisali odlični poznavalci njihovih del. Tako vsebuje knjiga posebne razprave o osmih francoskih pisateljih, sedmih angleških in dvanajstih nemških. Med francoskimi so se zdeli Ottonu Mannu na pomembnejši Bloy, Claudel, Jammes, Péguy, Mauriac, Bernanos, Julien Green in Simone Weil. Med angleškimi pa Hopkins, Chesterton, Eliot, Marshall, Waugh, Graham Greene in Dylan Thomas. Najpomembnejši pisatelji nemškega kulturnega kroga pa bi po Ottonu Mannu bili Gertrud von le Fort, Schröder, Ina Seidel, Konrad Weiss, Ernst Wiechert, Franz Werfel, Werner Bergen- grün, Elisabeth Langgässer, Reinhold Schneider, Stefan Andres, Edzard Schaper, Albrecht Goes in Heinrich Böll. Ta zadnji je bil, kot znano, med le- tošnjimi kandidati za Nobelovo nagrado.

KNJIZEVNOST MORALNEGA UPORA

Če pojmujejo krščansko in katoliško literaturo predvsem kot »angažirano« literaturo, pritiče fran- coski krščanski kulturi nedvomno prvo mesto, ker si je najbolj nepopačeno ohranila svoj značaj upo- ra in odpora proti ateizmu in pomeščanjenosti živ- ljenja. Pod pomeščanjenostjo življenja je mišljena miselnost, ki išče v življenju najprej udobje in ki je topa ter brezbržna do resničnih duhovnih in člo- veških problemov, in to v nasprotju s krščansko miselnostjo in občutjem življenja, ki razodevata ve- liko občutljivost za notranje človekove probleme, zlasti probleme vesti in duhovnega prerodenja. Te probleme bi lahko izrazili z drugimi besedami tudi kot probleme greha, ker se pojavljajo ob grehu in ta predstavlja v delih izrazito modernih katoliških pisateljev vedno element glavnega zapleta, boj med vestjo in grehom pa prvino napetosti. V smislu prikazovanja problemov vesti in svežine ter občutli- vosti v risanju psiholoških procesov v tej zvezi je upravičen izraz »slovstvo katoliške prenovitve« — ali francosko »renouveau catholique« — ki so ga sko- vali v Franciji in s katerim označuje tako katoli- ško literaturo. Njeni značilni predstavniki so v Fran- ciji Charles Péguy, Georges Bernanos in François Mauriac, v Angliji pa Graham Greene in Evelyn Waugh. Romani teh pisateljev so prav zaradi te si- lovite notranje napetosti med grehom, ali bolje re- čeno med krivdo in vestjo, med željo po užitku in popolni prostosti v človeških odnosih ter med božjimi zapovedmi in vestjo izredno zanimivi tudi za nekatoliškega bralca ter se berejo kot napet de- tektivski roman. V tem je tudi skrivnost knjigo- tržnega uspeha takih del, saj spadajo vsi omenje- ni pisatelji med najbolj brane pisce na svetu. Zna- čilno je, da so vsi v obravnavanju svojih problemov zelo svobodni in naravnost drzni ter se prav nič ne ozirajo na podedovana pravila katoliške književ- nosti.

ELIOT NE PREPRICUJE

Za to literaturo je značilno, da prikazuje pred- vsem katoliško okolje, bolj usodo in lik krščanske- ga oziroma katoliškega človeka v določeni zgodo-

(Konec na 10. strani)

Pekel je vendar pekeli

V sredo, 11. marca, je dalo Slovensko narodno gledališče v Trstu novo krstno predstavo in to no- vega domačega dela, katerega avtor je Josip Tav- čar. »Pekel je vendar pekeli« je duhovita satira na naš čas in tudi dovolj zabavna. Tavčar je s tem naredil poskus, da ustvari tudi v okviru slovenske gledališke literature dozdevno lahko ton, domiselno in zabavno komedijo, zajeto iz aktualnega dogaja- nja današnjega časa, ki pa ima vendar svojo mi- selno in moralno ost. Na taki lahkotni literaturi, ki se poraja kot reakcija na moralno vzušje dobe in kot satira nanjo, je doslej slovensko gledališče bolj za tem, da bi ustvarili »resna«, težka, tragič- na dela, v katerih sta bila satira in humor nepo- vabljena gosta, glavno besedo pa imata moralno ogorčenje in odkrit upor, ki vodi do tragičnih za- ključkov, kot n. pr. pri Cankarju, pa tudi pri sko- ro vseh sodobnih slovenskih gledaliških avtorjih.

Režiral je Jože Babič in delo je doživelo lep uspeh. Istočasno so uprizorili tudi Tavčarjev mono- log »Ogledalo«. Podrobnejše poročilo o predstavi bo- mo še prinesli.

GOSPODARSTVO

ZOPET KRIZA VINA?

Trgovina z vinom je letos zelo slaba, česar pred zadnjo trgatvijo nismo mogli predvidevati, ker so bile zaloge starega vina tedaj prazne. Zato smo upravičeno pričakovali, da bo trgovina z novim pridelkom živahna. Zakaj se to ni zgodilo?

Rekordna letina

V letu 1958 je bila v Italiji rekordna letina vina. Iz zadnjih skoraj uradnih podatkov izhaja, da so pridelali nad 104 milijone stotov grozdja. Od teh je nekaj več kot 8 milijonov stotov bilo takoj prodanih, 96 milijonov stotov grozdja pa so spremenili v vino, tako da so dobili okoli 66 milijonov hl vina.

Potrošnja vina pada

Ce so v Italiji pridelali 66 milijonov hl vina, pomeni, da odpade na vsakega državljanca povprečno 130 litrov vina. Srednja potrošnja pa ne znaša toliko, saj presega komaj nekaj nad 100 litrov vina na leto in osebo. Potrošnja pa stalno pada, ker namesto vina ljudje uživajo druge, predvsem brezalkoholne pijače. Vedno več mladine se bavi s športom, športnik pa ne sme in tudi ne uživa alkohola.

Previsoke potrošne cene

Ko je bilo lani na razpolago manj vina, so se njegove cene v gostilnah in barih znatno dvignile: v naših krajih povprečno od 180 na 200 lir za liter. Te cene so letos ostale na splošno nespremenjene in so le tu pa tam za malenkost padle. Vino v gostilnah in barih je vsekakor predrago, zlasti če upoštevamo ceno, po kateri ga gostilničarji kupujejo od vinogradnika.

Potrošnja vina pa bi se gotovo dvignila, če bi bili vsi delovni ljudje zaposleni. Saj je delavec glavni potrošnik vina.

Pogled v bodočnost

Za sedaj in tudi za bližnjo bodočnost ne moremo trditi, da se bo trgovina z vinom zboljšala: veliki pridelki, manjša potrošnja zaradi previsokih cen, brezposelnost, manjša potrošnja vina zaradi uživanja drugih pijač, vse to vodi v vinsko krizo. Država bi jo lahko nekoliko omilila, če bi dovolila, da se nekaj milijonov hl slabšega vina destilira po znižanih pristojbinah.

Italijanski vinogradniki pa ne verjamejo, da bo kriza dolgo trajala, in si mnogo obetajo od Evropskega skupnega tržišča (EST), ker se bo tedaj lahko izvažalo vino brez carine v vse države, članice skupnosti, predvsem v Nemčijo, Holandijo in Belgijo. Optimizem italijanskih vinogradnikov pa je v tem pogledu najbrž nekoliko pretiran. Ne glede na to skušajo pridelki vina še povečati in so to zimo posadili vse cepljenke, ki so bile na razpolago v trtnicah.

In naši vinogradniki?

Naši vinogradniki so večinoma prodali vsa svoja boljša vina, in sicer po zadovoljivih cenah. Po navadnih vinih pa je malo povpraševanja in cene so nizke.

To pomeni, da moramo v naših vinogradih saditi čedalje več žlahtnih trt, kajti za dobro vino se v Trstu, Gorici, Vidmu in Pordenonu, da imenujemo samo glavne trge, dobi dovolj kupcev.

DETELJA IN TRAVA

Naši kmetje sejejo med deteljo tudi travo. Zmes daje izborno krmo, a pri tem moramo upoštevati naslednje:

Večna detelja (lucerna, sedemletna detelja, erba medica) ne uspeva v mokrih in kislih legah ter na njivah, ki imajo pretanko plast zemlje. Zahteva namreč globoko zemljo in za svoj razvoj potrebuje fosfora in kalija ter nekaj apna. Kosimo jo, ko je večina stebel v cvetju.

Domača detelja (kranjska, prašičja, dvoletna detelja, trifoglio violetto) uspeva v enakih razmerah kot večna detelja, a pokositi jo moramo, preden začne cveteti, kajti drugače stebela kmalu olesenijo.

Ti detelji sta v naših krajih najbolj razširjeni in mednje lahko sejemo tudi travo.

Med večno deteljo lahko sejemo laško in angleško ljujko ter pasjo travo. Druge trave niso priporočljive. Med deteljo lahko posejemo samo eno ali pa dve ali celo vse tri navedene trave. Če sejemo samo deteljo in laško ljujko, potrebujemo na vsakih 1000 m² površine 3 kg detelje in 2 kg laške ljujke. Isto velja tudi, če sejemo samo deteljo in angleško ljujko. Če pa imamo deteljo in pasjo travo, posejemo 1000 m² površine s 3.5 kg detelje in 1 kg pasje trave. Če med

deteljo posejemo obe ljujki, potrebujemo 3.5 kg detelje, 1.5 kg laške in 1.5 kg angleške ljujke. Ako pa sejemo vse tri trave, potrebujemo 3 kg detelje, po 1 kg vsake ljujke in 1/2 kg pasje trave.

Med večno deteljo ne kaže sejati samo laške ljujke, ker se ljujka v drugem letu izgubi in ostane samo redka detelja. Najbolj priporočljivo je, da med večno deteljo sejemo vse 3 navedene trave.

Med domačo deteljo pa sejemo samo laško ljujko. Za 1000 m² potrebujemo 2.5 kg domače detelje in 1 kg laške ljujke.

ZIVALSKA RAST

Činitelji (faktorji) rasti so za razvoj živalskega telesa zelo važni. Ne zadostuje, da dobi žival dovolj beljakovin, tolščice in ogljikovih vodikov. Če hočemo, da bo žival dobro izkoristila krmo in se hitro ter zadovoljivo razvijala, mora med krmo dobiti tudi drugih snovi, ki jim pravimo činitelji (faktorji) rasti. Teh je mnogo in so večinoma še prav malo znani. Kljub temu imajo nekateri že svoja imena, predvsem naslednji trije:

Činitelj »riba«, ki se gotovo nahaja v ribjem olju, a tudi v mnogih drugih živalskih delih telesa ter njegovih proizvodih.

Činitelj »sirotka« se nahaja v mleku, v kvasilih in drugih odpadkih kipenja.

Činitelj »travni sok« je v lucerni in drugih zelenih krmah.

Sportni pregled

HOKEJ NA LEDU IN SVETOVNO PRVENSTVO NA ČESKOSLOVASKEM

Domovina hokeja na ledu je Kanada. Igra je nastala, ko so hoteli vojaki nekega kanadskega polka, ki je bil nastanjen v Kingstonu, popestriti svoje življenje in se nekoliko ogreti. Vzeli so v roke metle in začeli z njimi porivati po ledeni plošči prazne konzervne škatle. Njihov poveljnik kapetan Sutherland, ki je že sam igral hokej na travi, je uredil pravila nove igre. Vojaki so tako začeli igrati pravi hokej, ki je kmalu osvojil vso Kanado. Tekme za prvo prvenstvo Evrope so bile leta 1910 v Les Avantsu (zmagala je Anglija). Prvič sta moštvi ZDA in Kanade uradno nastopili v Evropi leta 1920; odlični nastop teh dveh moštev se sploh ni mogel primerjati z igro, ki so jo pokazala evropska moštva. Do druge svetovne vojne so se Kanadčani udeležili 13 srečanj za svetovna prvenstva; na prvo mesto lestvice so se uvrstili enajstkrat, dvakrat so pa zasedli drugo mesto (leta 1933 so na tekmah za svetovno prvenstvo zmagale ZDA, leta 1936 pa je bila najuspešnejša Anglija). Po drugi svetovni vojni so tudi v Evropi začeli odlično igrati hokej, predvsem na Češkoslovaškem (leta 1949 so Čehoslovaki v Stockholmu prvič v zgodovini premagali Kanado in osvojili svetovno prvenstvo). Tudi Rusi so v zadnjem času dosegli v hokeju lepe uspehe, saj so leta 1954 osvojili naslov svetovnih prvakov.

Letošnje prvenstvo je bilo v znamenju dvoboja Evropa - Amerika. Potem ko je Kanada premagala najresnejšega nasprotnika Rusijo (izid: 3:1), so vsi menili, da so Kanadčani nepremagljivi in da bodo gotovo zmagali. Poslednja tekma pa se je zaključila na nepričakovan način: Češkoslovaška je premagala Kanado! Vsi so bili prej prepričani, da bodo Kanadčani odpravili tudi Čehoslovake, saj so jih bili porazili že Rusi in Američani. Odločilno tekmo je češkoslovaško moštvo zaigralo povsem mirno, toda tako odločno, da Kanadčani niso mogli izvesti svoje hitre igre, v kateri so neprekosljivi. Domačini so ohranili premoč in izrabili vsako ugodno priliko, tako da je izid 5:3 v korist Čehoslovakov docela zaslužen. Na tekmovanju je vendarle doseglo najvišjo čast moštvo Kanade, to pa le zaradi večje razlike v golih v primeri z ruskim moštvom, ki si je pri-

dobilo naslov evropskega prvaka. V moštvu svetovnih prvakov je igral tudi Slovenec Smrke, ki je bil eden najboljših na tekmah.

Lestvica:

Kanada	5	4	0	1	21:7	8
Sovjetska zveza	5	4	0	1	20:10	8
Češkoslovaška	5	3	0	2	22:14	6
Združene drž. Amerike	5	3	0	2	23:15	6
Svedska	5	1	0	4	6:21	2
Finska	5	0	0	5	7:32	0

KOLESARSKA DIRKA OD PARIZA DO RIMA

Zaključila se je etapna dirka Pariz - Nica - Rim. Dirkači so prevozili 11 etap, od katerih 6 na francoskem ozemlju in 5 na italijanskem. Na dirki so pokazali svojo premoč Francozi. Zmagovalca sta Francoza Graczyk (Poljak po rodu) in Saint. Graczyk je bil s svojim pogumom kos vsem nasprotnikom (med katerimi je prvačil Saint), ki so ga skušali izpodrinuti z odličnega položaja na lestvici. Drugi del dirke je zmagal vztrajni Saint. Strokovnjaki primerjajo Santa s Kobletom in mu napovedujejo veliko uspehov. Svoje zmožnosti sta potrdila tudi Riviere in Anquetil. Italijanski dirkači se niso izkazali; le Baffi se je udeležil borbe za prva mesta. Nencini, za katerega je bila dirka dobra vaja za bodoča tekmovanja, se je odlikoval le v Florenci.

Končni vrstni red: 1. Graczyk, 2. Saint (zaostanek 15"), 3. Baffi (zaostanek 4'15").

SPORT PO SVETU

Smučanje — Strokovnjaki, ki so upoštevali uspehe posameznih alpskih smučarjev na tekmovanjih, kot so Laubernhorn, Hahnekam, Kandahar, 3-TRE in Chamonix, so sestavili tole lestvico: **moški:** 1. Schranz (Avstrija), 2. Vuarnet (Francija), 3. Molterer (Avstrija), 4. Zimmermann (Avstrija) in 5. Staub (Švica); **ženske:** 1. Netzer (Avstrija), 2. Pitou (ZDA), 3. Schir (Italija), 4. Waser (Švica) in 5. Snite (ZDA).

Avstrijec Toni Mark, ki je veljal za enega najboljših smučarjev, se je smrtno ponesrečil na tekmovanju za pokal Wallberg na Bavarskem. Bilo mu je 23 let.

Sah — Na srečanjih za prvenstvo Poljske sta zmagala Gromek in Witowski.

Rugby — V okviru turnirja Petih narodov je v Cardiffu Wales premagal Irsko z izidom 8:6.

Kolesarstvo — Na dirki »Po španskem vzhodu« je zmagal Belgijec Van Looy.

2
Za
naše
naimlaše
veliki
detektiv

SVOŠČAS GEM BIL STOROVNJAK ZA TAKE RECI... PAZITI MORAM, DA GA PREVEZ NE MAHNEM... SAMO TOLIKO, DA NE BO MOGEL NASTOPITI...

TIHO SE JE SPLAZIL KLOVNU ZA HRBET IN...

ŠOŠME ŠOŠME, KAJ SEM STORIL?!..

NIHČE MI NE BO VERJEL, DA SEM GA HOTEL SAMO MALO UGPAVATI... V SEČI BOM ZGNIL... BRRR... IN TO GAMO ZATO, KER SE IMEL TAKO MEHKO BUTICO...

...TODA ČE BOM TU SEDEL IN ČARAL, NE BO NIČ BOLJE... DOMOV STOPIM IN SE PREOBLIČEM, DA ME NE BO NIHČE SPOZNAL, POTEM PA V CIRKUS... BOM VSAŠ VEDEL, PRI ČEM SEM...

VČASIH GEM BIL V PREOBLIČENJU PRAVI MOŠTER. TA UMETNOST MI BO GEDAŠ SPET KORISTILA... AHA, TALE BO KOT NALASČ...

HOHO, TALE LAHKO BREZ ŠKRBI STOPIM V MESTO, NIHČE ME NE BO SPOZNAL...

AHA, OD POPOLDANSKE PREDSTAVE GREDO, NEKOGA POVPRASAM!

ČE SE NE MOTIM, SI JE TUDI "VELIKI DETEKTIV" OGLEDAL PREDSTAVO.

V DACHAUSKIH BLOKIH

E. Z.

57 Na žalost pa so prav taki ljudje imeli malo možnosti, da preživijo hude preizkušnje. Človek je moral biti trd, obdati se je moral s trdo, neobčutljivo lupino, posebno če je hotel ohraniti v sebi zdravo in neokrnjeno ter občutljivo človeško jedro. Kdor je izpostavljaj to jedro brez obrambe okolju, je bil izgubljen. Wildpark nam je bil mnogim v rešitev prav zato, ker nam je nudil priložnost, da smo se psihološko iztrgali iz okrutne in ogabne stvarnosti taborišča in si ustvarili v tistem zelenem, skoro utopično idiličnem zelenem okolju drugo, umetno okolje, v katerem je bilo laže dihati in kjer življenje kljub sužnosti ni bilo taka peza. Ta naš umetni svet je bil zelo krhek in nerealen, saj je bil sad nečestih majhnih iznajdljivosti in »ilegalnosti«, predvsem pa tovarištva in prijateljstva, in od SS-ovskega taborišča ter od krematorja ga je delil samo nizek zid in kanal, a včasih je dovolj, da se človekova duša za nekaj časa oprime take krhke stvari, porojene bolj iz fantazije kot iz česa drugega, kot rešilnega pasu, da se reši. Kdor ni bil zmožen take fikcije in se ni znal notranje »zabubiti«, je bil skoro gotovo izgubljen. Psihološki činitelji so imeli v dachauskem živ-

ljenju izredno veliko vlogo. Prav zato sem obširneje spregovoril o Francu Hrastelju in dr. Zorku, ker sta bila značilna primera take psihološke odpornosti in varčevanja z duševnimi silami ter človeške prilagodljivosti tudi v zelo hudih razmerah.

VII.

Da je bil naš Wildpark v resnici samo rešilni pas, ali bolje rečeno nekak fantastičen splav, toda takih splavov je moralo takrat precej premetavati sem in tja po razburkanem evropskem morju, ker drugače bi se bil psihološko malokdo rešil, so nas tisto poletje skoro vsak dan spomnila bombardiranja Münchena. Zavezniki so začeli močneje bombardirati bavarsko prestolnico, ki so jo imenovali nacional-socialisti »zibelko« svojega gibanja, pa druga bavarska in južnonemška mesta že pozimi 1943-44. V začetku leta 1944 so bombardirali tudi SS-ovsko taborišče v Dachauu, po nesreči pa so zadeli tudi taborišče internirancev, pri čemer je bila razdejana kuhinja in bilo je tudi nekaj žrtev. Od takrat ni bilo naše taborišče nikoli več zadeto.

V začetku poletja so postajali letalski napadi na Muenchen vse pogostejši ter vedno hujši in končno skoro vsakodnevni. Če je bil dan lep in jasen, je bilo skoro stoodstotno gotovo, da bodo priletela zavezniška letala. In res, okrog desetih ali pol enajstih dopoldne so zatulile muenchenske sirene, ki so se jim pridružile

TEDENSKI KOLEDARČEK

22. marca, nedelja: Cvetna nedelja
 23. marca, ponedeljek: Jožef Oriol
 24. marca, torek: Gabrijel
 25. marca, sredo: Dizma
 26. marca, četrtek: Veliki četrtek
 27. marca, petek: Veliki petek
 28. marca, sobota: Velika sobota

VALUTA — TUJ DENAR

Dne 18. marca si dobil oz. dal za:

ameriški dolar	619—621 lir
avstrijski šiling	23,75—24,25 lir
100 dinarjev	81—85 lir
100 francoskih frankov	123—125 lir
funt šterling	1725—1750 lir
nemško marko	148,75—149,75 lir
švicarski frank	143—145 lir
zlatar	704—706 lir

RADIO TRST A

Nedelja, 22. marca, ob: 9.00 Kmetijska oddaja; 10.00 Prenos maše iz stolnice Sv. Justa; 12.00 Vera in naš čas; 13.00 Kdo, kdaj, zakaj... 7 dni v Trstu; 15.40 Zbor iz Dornberga; 17.00 »Kralje«, veseloigra v 4 dej. (A. de Caillavet - R. de Flers - Lada Mlekuževa). Igrajo člani RO; 21.00 Pesniki in njih stvaritve — »Nikolaus Lenau« (Josip Tavčar).

Ponedeljek, 23. marca, ob: 18.00 Radijska univerza — Tone Penko: Iz življenja tujih ptičev: »Vrtinar«; 18.10 Koncert pianista Darka Lukiča; 18.35 Samospevi Rada Simonitija; 19.00 Pisani balončki, radijski tednik za najmlajše; 20.30 Giuseppe Verdi: »Aida«, opera v 4 dej. 1. in 2. dej.; orkester Tržaške filharm. in zbor Tržaškega gledališča Verdi. Približno ob 21.30: Avtor, opera in njegova doba, nato Mala literarna oddaja; 23.00 Igra orkester Fr. Ruso, vmes polje Majda Sepe.

Torek, 24. marca, ob: 18.00 Z začarane police — Marija Polak: »Sreča v nesreči«; 18.10 Simfonični koncert orkestra Tržaške filharm., ki ga vodi Ennio Gerelli — Bartok: Bauernlieder, Cajkovski: Francesca da Rimini, simfonična pesnitev; 21.00 Postno predavanje — Stanko Zorko: »Sveto maziljenje«; 21.15 Giuseppe Verdi: »Aida«, opera v 4 dej., 3. in 4. dej. Orkester Tržaške filharm. in zbor Tržaškega gledališča Verdi. Približno ob 22. uri: Obletnica tedna — Boris Mihalič: »Pred sto leti so začeli graditi Sueški prekop«.

Sreda, 25. marca, ob: 18.00 Radijska univerza — Luigi Volpicelli: Poklicna usmeritev — »Nova izbira«; 18.10 Rahmaninov: Koncert št. 3 v d-molu, op. 30; 18.45 Folklorni orkester Srečka Dražila; 19.00 Zdravstvena oddaja; 20.30 Album priljubljenih me-

lodij; 21.00 »Brezčastneži«, igra v 3 dej. (Girolamo Rovetta - Martin Jevnikar). Igrajo člani RO.

Četrtek, 26. marca, ob: 18.00 Z začarane police — Ivanka Cegnar: »Velika noč v naši vasi«; 19.00 Sola in vzgoja — Iv. Teuerschuh: Požrtvovalnost v družini; 20.30 Zborovska nabožna glasba; 21.00 Postno predavanje — Janez Vodopivec: »Zakramenti pri tečejo iz Srca Jezusovega«; 22.00 Poslednji dnevi slovenskih književnikov — »France Prešeren« (M. Jevnikar).

Petek, 27. marca, ob: 18.00 Radijska univerza — Msgr. Jakob Ukmar: Problem ločitve zakona po kanonskem pravu: »Rota Romana in Signatura Apostolica«; 19.00 Sirimo obzorja — Mirko Javornik: »Sveta Dežela in njeni ljudje ob Kristusovi smrti«; 21.00 »V času obiskanja«, osem postaj trpljenja Gospodovega, ki jih je napisal Edvard Gregorin — igrajo člani RO.

Sobota, 28. marca, ob: 15.00 Respighi: Gregorijanski koncert za violino in orkester; 16.00 Novelist tedna; 17.00 Mozart: Requiem KV 626; 18.00 Oddaja za najmlajše — Lojzka Peterlin: »Zarek sonca«, igrajo člani RO; 19.00 Sestanek s poslušalkami; 20.40 Zborovska glasba iz 13. in 16. stoletja; 21.00 »Vergelij«, fragment dramske pesnitve (M. Jarc). Igrajo člani RO; 22.00 Cajkovski: Simfonijski št. 6 h-molu, op. 74, imenovana Patetična; 22.45 Ravel: Couperin-ov grob.

ŽENSKI KOTIČEK**KAVA**

Kava je zelo priljubljena pijača. Zjutraj jo navadno pijemo pomešano z mlekom in z drugimi dodatki. Zaželimo si je tudi po kosilu, po napornem delu ali po razburjenju in ob drugih prilikah. Da bo kava imela dober vonj in okus jo je treba znati pravilno pripraviti.

1. Ni priporočljivo, da kavo pražimo doma, ker je vsako vrsto kave treba pražiti na poseben način. Poleg tega pa je to siten opravil, ki le redko nudi zadovoljiv uspeh.

2. Kava naj bo motne svetlorjave barve; nikar pa ne kupujemo kave, ki se blešči. Zrnca črna blesteče se barve ne dajejo dobre pijače.

3. Ne hranimo kave dolgo časa, ker izgubi vonj; ni priporočljivo nadalje, da jo držimo blizu druge hrane (sir, čebula, krompir itd.).

4. Za vsako skodelico kave potrebujemo po eno žličko.

5. S kuhanjem se kavin okus skvari, zato je ne smemo vreti.

Strokovnjaki svetujejo, naj kavo takole pripravimo: Vrzimo drobno zmleto kavo v vrelo vodo, kateri smo dodali sladkorja. Pristavimo jo k ognju in, ko kava zakipi, jo oddaljimo. To ponovimo trikrat. Končno dodamo nekaj kapljic mrzle vode in usedlina bo splavala na dno.

V CEM JE ZNACILNOST TAKO IMENOVANE KRŠČANSKE KNJIZEVNOSTI

(Nadaljevanje s 7. strani)

vinski dobi, v določenem okolju, kot njegove notranje probleme; bolj njegov boj z zunanjim svetom in z grešniki kot s samim seboj in z grehom. Za značilnega predstavnika take sodobne katoliške književnosti velja mnogim Eliot, toda kljub svoji slavi njegovo tradicionalno obravnavanje katoliške oziroma krščanske problematike in zavesti v ljudeh našega časa ne prepriča.

V slovenskem slovstvu bi težko našli pisatelja, ki bi ga lahko primerjali z Mauriacom ali Grahamom Greeneom. Se najbližje je taki katoliški književnosti Edvard Kocbek, toda tudi njega zanima bolj reakcija kristjana na zunanje dogajanje kot problem njegove lastne vesti, le da rešuje situacije, v katere postavlja svoje ljudi, n. pr. v svojih novelah »Strah in pogum«, moderno in dinamično. Za predstavnika tradicionalne smeri pa bi lahko smatrali Ivana Preglja in zlasti še Finžgarja.

Seveda pa je težko potegniti čisto ostro mejo takò med tema dvema glavnima strujama v moderni krščanski in katoliški književnosti, kot tudi med katoliško literaturo na splošno in tako, ki ji tega naziva ne moremo več dati. Mnogo je v modernem slovstvu pisateljev, ki se gibljejo na meji med katoliško in nekatoliško, ali bolje rečeno laično literaturo in je odvisno le od kritika, kam jih uvrsti. Med take pisatelje spada na primer Anglež Dylan Thomas.

Modernemu človeku vsekakor bolj ustreza tista krščanska književnost, ki zvesto in iskreno odraža njegove notranje boje in negotovosti, kot pa tista, ki pojmuje problematiko modernega kristjana preveč idilično.

F. J.

OPOZORILO DAVKOPLAČEVALCEM

Kakor vsako leto tako bo treba tudi letos do 31. marca prijaviti davkarji dohodke. Prijavo mora vsakdo vložiti, čeprav se njegovi dohodki od lanskega leta niso spremenili. Obrazec, na katerem je treba napisati takoimenovano Vanonijevo prijavo, si je treba kupiti v trafiki za 25 lir, če mu ga ni še poslala davkarja sama. Delavci in uslužbenci, ki nimajo drugih dohodkov kot plačo, so dolžni napraviti prijavo samo za dopolnilni davek. Plačali ga bodo le tedaj, če njihovi prejemki presegajo 540 tisoč lir letno. Prijavo so pa dolžni napraviti tudi tisti, ki so se jim letos dohodki znižali pod to vsoto, če so jo lani napravili.

Izdaja Konzorcij Novega lista
 Odgovorni urednik Drago Legiša

Tiska tiskarna »Graphis« - Trst, ul. Sv. Frančiška 20
 Telefon 29-477

tudi sirene v SS-ovskem taborišču in v Dachau, najprej »predalarm«, nato pa še alarm. A včasih smo vedeli, da se bližajo Bavarski zavezniška letala, še preden so to oznanile sirene. Naznanile so nam to skupine kolesarjev ali, bolj rečeno, kolesark ki so naglo privozile po cesti mimo Wildparka. Mnoge so vozile s seboj na kolesu po enega ali dva otroka, ali pa so imele privezan za kolo voziček, na katerem so sedeli otroci. Iskale so zavetje v gozdovih v okolici. Za bližanje letalskih jat in njihovo smer so zvedele iz radia.

Nikoli seveda nismo prišli v neposreden stik s temi ljudmi, ki so bežali pred bombami, a včasih smo se srečali na cesti, največkrat potem, ko so sirene naznanile konec napada, in so se vračali. Bili so bledi in tihi, vendar so se obnašali mirno, brez razburjenja. Zdelo se je, kot da so čisto vdani v usodo in se niti ne jeze več nanjo. Nam pa se je zdelo, da so do svoje usode preveč pasivni. Želeli smo, da bi se upirali tistim, ki so jim nakopali to gorje. A o kakih upornosti ni bilo ničesar opaziti. Morda so pa le nosili v sreču in duši sovraštvo do tistih, ki so jim naložili jarem in napravili njihovo življenje za pekel strahu, toda v njihovih pogledih tega ni bilo opaziti. Bili so ponižni in topi, kot da pač mora tako biti. Imeli smo vtis, da so še vedno popolnoma pod vplivom nacistične propagande in da gledajo na vse tako, kot jim pač ta prikazuje in ukazuje, četudi ne čutijo navdušenja in morda tudi že dvomijo. Vsekakor nas je zelo imelo, da bi govorili s temi ljudmi in ugotovili, kako jim je pri sreču in kaj pravzaprav mislijo o Hitlerju in vojni. Seveda bi nam tega najbrž ne bili izdali, tudi če bi imeli možnost govoriti z njimi. Že davno so se odvadili zaupati

take stvari svojemu bližnjemu. Morda so se bali celo sami pri sebi misliti stvari, ki so bili označene za »veleizdajo«.

Nacistična - kot dejansko vsaka totalitarna diktatura - je znala naravnost neverjetno uspešno prepričati ljudi v resničnost in pravilnost svojih sodb in tez, in tej množični sugestiji so podlegali celo njeni politični nasprotniki, kot smo imeli večkrat priložnost ugotoviti. Celó v taborišču so se našli med nemškimi interniranci ljudje, ki so trdovratno verjeli v pravilnost posameznih hitlerjanskih propagandističnih trditvev, n. pr. da bodo Nemci odločili vojno v svojo korist s »tajnim« orožjem, ki ga je obljubljal Hitler, ali pa, da so se Nemcem v mednarodnem življenju prej godile hude krivice in so jim drugi kratili njihov »življenjski prostor«. Celó v manjrednost judovske rase in škodljivo delovanje Judov v Nemčiji so nekateri verjeli. Niso sicer odobravalj metod, s katerimi so nacisti zatirali Jude, — pri čemer moram omeniti, da v taborišču tudi mi nismo veliko zvedeli za množične moritve Judov, n. pr. na Poljskem — toda v splošnem so odobravalj politiko popolne odstranitve Judov iz nemškega življenja. Tudi v odnosu takih antinacistov do drugih narodnosti je prihajala do izraza nadutost in lažna, pretirana samozavest, ki jo je Hitler vdahnil Nemcem. Zanje ni bilo treba debate o tem, da so Nemci poklicani za velike stvari in da so drugi narodi, zlasti Rusi in Poljaki, v mnogih ozirih manj vredni od Nemcev. S takimi ljudmi ni bilo lahko diskutirati, četudi so bili skoro vedno poštenj in iskreni antinacisti. To nam je bilo le v dokaz, kako zelo zastrupi totalitarna diktatura miselnost ljudi, tudi tistih, ki mislijo, da so ostali imuni in se imajo za njene nasprotnike.

(Dalje)